Reinalter, Helmut

Utworzenie Komisji Naukowej do Badań nad Wolnomularstwem

Ars Regia 2/3 - 4 (4 - 5), 185-186

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Podczas wojny litewscy masoni znaleźli się w kręgu zainteresowań niemieckich okupantów. Z ankiety, którą wypełniał 5 marca 1942 r. na polecenie władz niemieckich rektor uniwersytetu w Wilnie, prof. M. Biržyszka wynika, że interesowali Niemców masoni na Litwie. Punkt 13 ankiety brzmiał: „Czy byłeś członkiem loży masońskiej; działalność w niej i stopień?"***. M. Biržyszka na postawione pytanie odpowiedział zapytaniem: „Czy w naszych czasach na Litwie istniała loża?". Trudno uwierzyć, że o tym nie wiedział, skoro wielu spośród „braci" to jego uniwersyteccy koledzy (J. Blažys, V. Cepinskas, A. Janulaitis, M. Romer, J. Vileisis i in.). M. Biržyszka, na emigracji w 1947 r. pisał o litewskich masonach.

Na marginesie artykułu Marka Pąkcińskiego o stosunku Mariana Zdziechowskiego do masonerii pragnę wskazać, że w dziale rękopisów biblioteki uniwersyteckiej w Wilnie są dwie prace Zdziechowskiego: *Wolnomularstwo – rozkład społeczny w XX w.* i *Masonia. Jej cele i ideały*. (sygn. F. 33–137 i F–33–985).

Zenowiusz Ponarski
(Szczecin)

Przypisy

* Wiadomo jedynie o loży „Deutsche Wacht an der Memel" (obediencji tejże co loża wileńska), zał. w lutym 1916 r; wniesienie światła do niej nastąpiło 1 IV 1916. To inicjatywa wyszła od czł. loży „z d.d. D. z Hallea" – przyp. Redakcji.

** „GL" wspomina – ze słyszenia – jedynie Cat-Mackiewicz, inne relacje nic nie wiedzą (m.in. Okulicz) – przyp. Redakcji.

*** To pytanie zawierały wszystkie ankiety niemieckie na terenach okupowanych – przyp. Redakcji.

UTWORZENIE KOMISJI NAUKOWEJ DO BADAŃ NAD WOLNOMULARSTWEM

Doniosłe pod względem naukowym zasoby piśmiennictwa wolnomularskiego, znajdujące się w Tajnym Archiwum Państwowym w Berlinie, Pruskie Dziedzictwo Kulturalne, Oddział w Merseburgu; w ekspozyturze poznańskiej biblioteki uniwersyteckiej w Ciążeniu (Polska), w Niemieckim Archiwum Specjalnym w Moskwie; w Bibliotheca Rosenthaliana w Amsterdamie, oferują szerokie spektrum zachowanych materiałów, dotyczących europejskich lóż wolnomularskich i organizacji masońskich od XVIII do XX wieku. Naukowo podbudowane opracowanie tych materiałów jest pilną koniecznością, winno ono doprowadzić do nowego pojmowania historii europejskiej masonerii.

Jeśli badania naukowe mają wyjaśnić dzisiaj rolę i znaczenie wolnomularstwa w życiu politycznym, społecznym i umysłowym począwszy od wieku XVIII, to znaczy od momentu, gdy masoneria stała się historycznie uchwytna, a także wyjść poza wąsko pojmowaną historię stowarzyszenia, powinny szerzej aniżeli dotychczas uwzględniać nowoczesne założenia metodologiczne, stosowane przy konstruowaniu historii stosunków społecznych, historii życia umysłowego i historii dnia codziennego. Należy również wprowadzić wieloperspektywiczne i interdyscyplinarne założenia badawcze oraz lepszą koordynację bieżących i przyszłych projektów.

Powyższym celom służy powołana w maju 1991 roku w Innsbrucku naukowa komisja do badań nad wolnomularstwem, której siedzibą jest Międzynarodowy Ośrodek Badawczy „Demokratyczne ruchy w Europie Środkowej" przy Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu w Innsbrucku (adres: Innrain 52, A–6020 Innsbruck). Przewodniczącym tej interdyscyplinarnej i złożonej z wybitnych specjalistów grupy jest zamieszkały w Innsbrucku historyk, profesor dr Helmut Reinalter, uznany w świecie badacz masonerii. Cele i zadania komisji obejmują planowanie i realizację różnych projektów, jak np. wydawanie materiałów źródłowych, monografii, prac zbiorowych, organizowanie kontaktów profanów (badaczy niemasońskich) z autentycznymi naukowcami wolnomularzami, jak również narad roboczych i sympozjów. Na dzień dzisiejszy konkretnie zaplanowano i przygotowano następujące przedsięwzięcia: wydanie nowoczesnego i wyczerpującego podręcznika do historii niemieckiej i austriackiej masonerii, kilka pozycji źródłowych (wymiana korespondencji Kniggen – Bode i przemówienia berlińskich wolnomularzy z XVIII wieku) oraz podręczny zbiór podstawowych pojęć wolnomularskich.

Na uwadze mamy dalsze projekty, zaś bieżące prace badawcze powinny być kontynuowane.

Innsbruck, w lipcu 1993 roku

KOMISJA NAUKOWA DO BADAŃ NAD WOLNOMULARSTWEM
Zespół badawczy „Demokratyczne ruchy w Europie Środkowej 1770–1850"
przy Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu w Innsbrucku
Przewodniczący Prof. dr Helmut Reinalter

(Przekład z niemieckiego Maria Cegielska)